

Koloniën

- [Frederiksoord/Wilhelminaoord](#)
- [Wortel/Merksplas](#)
- [Ommerschans](#)

Frederiksoord/Wilhelminaoord

Frederiksoord is een dorp in het zuidwesten van de Nederlandse provincie Drenthe, in de gemeente Westerveld. Het ontstaan van Frederiksoord hangt samen met de geschiedenis van de Maatschappij van Weldadigheid, die in 1818 werd opgericht.

Deze stichting ontgon de woeste gronden op drie kilometer afstand ten westen van Vledder en stichtte daar koloniën, waar de verpauperde bevolking uit de grote steden een bestaan kon vinden.

Uit de kolonies I en II ontstond het dorp Frederiksoord. De kolonies III en IV werden het dorp Wilhelminaoord. Andere dorpen die de maatschappij stichtte waren Willemsoord (Noordwest-Overijssel) en Boschoord.

In het dorp, dat 230 inwoners telt, bevinden zich de tuinen van de tuinbouwschool, het museum 'De Koloniehof' van de Maatschappij van Weldadigheid, en verder een hotel, de fruitcollectie van de Noordelijke Pomologische Vereniging en het landgoed *Westerbeekslot* met het daarbij behorende Huis Westerbeek.

Postkantoor Frederiksoord

www.gemeentewesterveld.nl/Wonen_en_leven?Projecten?Kolonie_BEIvedereproject
www.frederiksoord.nl

Wortel/Merksplas

De voormalige Rijksweldadigheidskolonies van Wortel en Merksplas, samen goed voor een oppervlakte van wel 1000ha, zijn gelegen in het noorden van de provincie Antwerpen. De oorsprong van Wortel- en Merksplas –Kolonie gaat terug tot in de Franse tijd. De Staat verplichtte destijds tot tussenkomst voor de hulpverlening bij armoede en het oprichten van bedelaarsgestichten. Later evolueerden deze gestichten tot landbouwkoloniën, bewaarhuizen en zelfs tot penitentiaire instellingen. In 1823 werd de aanzet gegeven tot de stichting van de “vrije” kolonie te Wortel en de “onvrije” te Merksplas. Dit kaderde in de algemene opvatting dat werkverschaffing een efficiënte manier was om de landloperij te beteugelen en de openbare orde te handhaven. Onmiddellijk werd gestart met de ontginning van het woeste heidegebied, volgens een rationeel en symmetrisch grondplan.

Door de jaren heen ontstond zo een karakteristiek waardevol landschappelijk geheel.

Na de afschaffing van de wet op de Landloperij in 1993 ontstond de vrees dat dit gebied versnipperd zou raken of verloren zou gaan voor de gemeenschap. Daarom werd Vzw Kempens Landschap opgericht, die de aankoop, beheer en herinrichting van het gebied coördineerde. Een uitgangspunt vormde daarbij de kolonies als geheel te bewaren. In 1999 werd het gebied erkend als beschermd landschap.

Tegenwoordig valt het hele jaar door een heleboel te beleven en te ontdekken op de Kolonies van Wortel en Merksplas en vormt dit gebied een unieke plek waar iedereen zijn ontspanning kan vinden.

www.kempenslandschap.be

www.hoogstraten.be

www.merksplas.be

www.merksplas-kolonie.blogspot.com

www.debontebeestenboel.be

Ommerschans

De bedelaarskolonie

In de negentiende eeuw krijgt de Ommerschans, die voor die tijd een fortificatie ter bescherming van de zuidgrenzen van Groningen, Friesland en Drente is geweest, een nieuwe bestemming. In 1818 is op initiatief van Johannes van den Bosch de *Maatschappij van Weldadigheid* opgericht met als doel om het groeiende aantal paupers, bedelaars, landlopers, vondelingen, wezen, op te voeden tot zedelijkheid en een bestaan te laten opbouwen in zogenaamde landbouwkolonies.

Begraafplaats bedelaarsgesticht

Met subsidie van Koning Willem I worden de eerste kolonies gesticht op de woeste gronden in Zuid-Oost Friesland, Zuid-West Drenthe en het noorden van Overijssel. Daar ontstaan de kolonies Frederiksoord, Willemsoord en Wilhelminaoord. Kenmerk van deze drie kolonies is dat men daar -weliswaar onder toezicht-, in betrekkelijke vrijheid zelfstandig kleinschalige landbouw kan uitoefenen. De kolonies krijgen echter ook te maken met lieden die niet willen of kunnen werken. Voor hen bedenkt men een veel strengere kolonievorm, namelijk een waarin men niet vrij is en onder dwang arbeid moet verrichten.

Er wordt wel eens anders beweerd, maar de Ommerschans is de eerste en in het begin de grootste dwangkolonie van de Maatschappij. In 1824 komt in Merksplas (toen de Zuidelijke Nederlanden) een veel groter bedelaarsgesticht gereed van de Zuidelijke Maatschappij van Weldadigheid, deze staat onder hetzelfde bestuur als de Noordelijke Maatschappij.

Veenhuizen (in 1823 klaar) is gebouwd als wezengesticht, nadat de Maatschappij met de regering zgn. wezencontracten heeft afgesloten. Als de drie gestichten voor wezen niet vol komen, bestemt men een gesticht tot bedelaarsverblijf. Het bedelaarsgesticht Ommerschans komt in 1820 gereed.

Aangezien het aantal overplaatsingen uit de "vrije" kolonies en opsturing uit de steden achterblijft bij de prognoses, wordt al snel een actiever beleid gevoerd om bedelaars naar de Ommerschans te krijgen. In 1823 looft de overheid een premie van fl. 40,- uit voor iedere "bedelaar" die naar de schans wordt gezonden. Vanaf die tijd zit het gesticht tjokvol, meer dan 2000 mensen verblijven er dan. Inmiddels zijn de wezengestichten in Veenhuizen klaar en men ziet zich genoodzaakt om 1 gesticht te bestemmen voor bedelaars, zodat de Ommerschans meer "lucht" krijgt.

Financieel blijken de kolonies van de Maatschappij van Weldadigheid niet op eigen benen te kunnen staan. Nadat Koning Willem I persoonlijk meerdere keren donaties heeft gegeven (overigens uit de schatkist), wordt in 1859 het beheer van Veenhuizen en Ommerschans door de regering overgenomen. Dit zijn dan officieel 's Rijks Bedelaarsgestichten. In 1890 wordt de Ommerschans opgeheven, vanaf 1870 verblijven er al geen vrouwen en meisjes meer. De gebouwen worden voor afbraak verkocht. Sommige boerderijen worden verkocht aan de bewoners, andere worden, samen met grote stukken grond, enige tijd later gevoegd bij 'Veldzicht', een opvoedingsgesticht voor jongens dat in 1894 is opgericht.

www.deommerschans.nl

www.hardenberg.nl

www.ommen.nl